

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Lucie Pávková

**Koncept „zla“ v zahraniční politice USA
na příkladu administrativy George W. Bushe**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Lucie Pávková**

Vedoucí práce: **PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.**

Oponent práce: **Mgr. Petr Anděl, PhD.**

Datum obhajoby: **2012**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

PÁVKOVÁ, Lucie. *Koncept zla v zahraniční politice USA na příkladu administrativy George W. Bushe*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2012. 50 s. Vedoucí práce PhDr. et Mgr. Kryštof Kozák, PhD.

Anotace

Bakalářská práce „Koncept zla v zahraniční politice USA na příkladu administrativy George W. Bushe“ pojednává o tvorbě americké zahraniční politiky v závislosti na představě zla tvůrců této politiky během prvního funkčního období prezidenta George W. Bushe. Jde o diskurzivní analýzu, která na základě zkoumání významných projevů prezidenta a základních strategických dokumentů exekutivy v období od teroristických útoků 11. září 2001 do konce první administrativy G. W. Bushe zjišťuje, kteří aktéři jsou považováni za hrozbu Spojeným státům americkým, a jak identifikace této hrozby nastavuje směřování zahraniční politiky USA. Zatímco v první fázi po útocích 11. září představují „zlo“ především teroristé, druhá fáze, ohraničená projevem o „Ose zla“, vnímá jako hrozbu státy vyvíjející zbraně hromadného ničení, a to zejména z důvodu jejich možné distribuce teroristům a neochoty spolupráce těchto států s mezinárodním společenstvím a USA.

Annotation

Bachelor thesis „The concept of Evil in foreign policy of USA, the example of George W. Bush administration“ deals with the formation of American foreign policy in connection to the imagination of “evil” of the foreign policy’s authors during the first presidency of George W. Bush. It is a discursive analysis, which shall find out the actors, who are considered a threat to the United States on the basis of significant speeches of the President and key documents of the administration between 11 September 2001 and the end of first presidency, and how the identification of them directs the US foreign policy. The terrorists pose a main threat in the first phase of “combating evil”. In the second phase starting from the “Axis of Evil” speech in 2002 till the end of the first presidency, the “evil” is considered as states developing the weapons of mass destruction because of their possible distribution to the terrorists and reluctance of such states to cooperate with international community and the USA.

Klíčová slova

Spojené státy americké, George W. Bush, Osa zla, zahraniční politika USA, koncept zla.

Keywords

United States of America, George W. Bush, Axis of Evil, US foreign policy, concept of evil.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 2.1.2012

Lucie Pávková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. et Mgr. Kryštofu Kozákovi, PhD. za trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce a cenné rady pro pochopení americké politiky. Dík patří i mé rodině za to, že mě vždy podporovali a pomohli mi tak dojít až sem, ke konci studia.

Obsah

OBSAH	7
ÚVOD	8
1. KONCEPT "ZLA" V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH	13
2. RÉTORIKA USA PO 11. ZÁŘÍ 2001	18
2.1 Kvantitativní analýza konceptu „ZLA“ americké administrativy	21
2.2 Kvalitativní analýza konceptu „ZLA“ americké administrativy.....	27
2.2.1 <i>Rétorika 1. fáze boje proti „zlu“</i>	27
2.2.2 <i>Rétorika 2. fáze boje proti „zlu“</i>	29
3. ZMĚNA ZAHRANIČNÍ POLITIKY V DŮSLEDKU USKUTEČŇOVÁNÍ BOJE PROTI "ZLU"	31
3.1 Prezident USA a zvýšení role exekutivy	34
3.2 Bushova doktrína.....	36
ZÁVĚR	40
SUMMARY	43
PRAMENY A POUŽITÁ LITERATURA	45
SEZNAM PŘÍLOH	49
PŘÍLOHY	50

Úvod

Koncept „zla“ je jedním z faktorů, které ovlivňují vnímání společnosti a spolu s ní také tvorbu politiky státu v závislosti na tom, do jaké míry se stát cítí být ohrožen určitým aktérem či událostí, které jsou daným státem vyhodnoceny a považovány za „zlo“. Toto vyhodnocení pak dává vzniknout konceptu „zla“, a na základě této definice podniká stát kroky k eliminování tohoto „zla“. Bakalářská práce se věnuje konceptu „zla“ v americké zahraniční politice administrativy George W. Bushe v jeho prvním funkčním období.

Období působení prezidenta George W. Bushe mladšího (dále jen George W. Bush) bylo specifické z několika důvodů. Jednak bylo determinováno povahou samotného prezidenta George Bushe a jeho spolupracovníků (což je nezbytný a samozřejmý prvek v administrativě každého amerického prezidenta). Vliv jeho představy „zla“ a víry na zahraniční politiku bude diskutován v hlavní části práce věnující se rétorice americké administrativy v daném období. Dalším důvodem je pak útok na World Trade Center a Pentagon dne 11. září 2001 (dále jen útok 11. září), který byl bezprecedentní událostí v amerických dějinách a byl považován za závažný zásah do amerických hodnot, na kterých byla společnost USA vybudována. Jednalo se o první závažný útok na americké kontinentální území od roku 1812, kdy byl vypálen Washington, D.C.¹. Útok 11. září byl také na rozdíl od předchozích konfliktů zaměřen především na civilisty. Třetím důvodem pak jsou samotní aktéři těchto útoků, neboť nepřítelem se stali jednotlivci, teroristi, nikoliv stát nebo jiná definovaná entita (politická apod., např. Hamas) jako tomu bylo dříve v minulosti. Tyto důvody pak dohromady vyvolaly reakci administrativy Spojených států, která kompletně přetvořila koncept „zla“ nejen v americké zahraniční politice, ale i v komplexu mezinárodních vztahů. Ačkoliv nebyla zahraniční politika prioritou Bushovy administrativy při jejím nástupu do Bílého domu na počátku roku 2001, a stejně tak plánovaná podoba této politiky byla původně velmi odlišná, „zahraniční politika, nebo lépe řečeno válka proti teroru („*war on terrorism*“), se stala rozhodujícím posláním [Bushova] úřadu.“²

---

1 Washington byl napaden v průběhu britsko-americké války r. 1812. Viz. Anthony S. Pitch, „Burning of Washington“, *White House History Magazine*, č. 2 (Podzim 1998), http://www.whitehousehistory.org/whha_publications/publications_documents/whitehousehistory_04.pdf (staženo 7.12.2011).

2 Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003), 79.

V rámci hodnocení těchto událostí byly útoky 11. září a jejich konsekvence často srovnávány s Pearl Harbourem. Mezi těmito událostmi americké historie bychom sice mohli najít některé podobné prvky, avšak koncept „zla“ zahraniční politiky v reakci na tyto události byl rozdílný. Bushova administrativa rozdělila svět na černý a bílý, kde není místo pro „šed“³. Zahraniční politika USA byla zjednodušena do vzorce „Jste buďto s námi, nebo proti nám“³, resp. USA je na straně dobra a každý, kdo nesouhlasí s jejím postojem, je „zlým“ a stojí proti USA.

Práce si klade za cíl popsat zjistit, jaký je vztah mezi konceptem „zla“ a tvorbou zahraniční politiky, tedy jaké prvky či aktéři mezinárodních vztahů jsou označováni americkou administrativou jako „zlo“ a jaké má toto označení důsledek pro změnu kurzu zahraniční politiky. Většinu poznatků či vědomostí nabýváme prostřednictvím diskurzu. Avšak diskurz má zároveň velký vliv na tvorbu a implementaci určité politiky. Diskurz vytváří řetězec spojení slov a asociací, které pak vytváří určitý model myšlení a jednání. Práce se pokouší nalézt řetězce asociací - např. zlo = něco špatného a je nutno je zničit; zlo = teroristé. Z tohoto lze implikovat, že zlo = teroristé, a je tedy třeba je zničit – a tedy zjistit, kteří aktéři či entity byly spojovány s výrazy vyvolávajícími negativní konotace (zlo, hrozba, nepřítel atd.), a jak se tyto konstrukce promítaly do zahraniční politiky Spojených států. Vzhledem k tomu, že diskurzivní analýza je stále ještě neustálenou metodou a má mnoho podob, z tohoto důvodu se bakalářská práce opírá zejména o chápání diskurzivní analýzy jako metody představené v knize *Jak zkoumat politiku* autora Petra Druláka⁴ – „Text (jazyk) sám je nedílnou součástí politicko-společenské reality [...] Diskurzivní analýza si proto neklade otázku po „pravdivosti“ dokumentu (skutečností a významů, které sděluje) [...] Diskurzivní analýza zkoumá, jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa.“⁵ Nejvíce se pak práce přibližuje k metodě sociálněpsychologické diskurzivní analýzy, která „zkoumá různé ,konstrukce a verze [světa] [...]“. Sociálněpsychologická diskurzivní analýza považuje realitu za sociálně konstruovanou. O tuto premisu se pak opírá i bakalářská práce.

---

3 „Either you are with us, or you are with the terrorists.“ „Prezidentův projev ke společné schůzi Kongresu a k americkému lidu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

4 Petr Drulák et al., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál, 2008).

5 Petr Drulák et al., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál, 2008), 93.

I z důvodu rozdílného pojetí diskurzivní analýzy je velice složité porovnávat výzkumy autorů zabývajících se diskurzem Bushovy administrativy a rétorikou prezidenta Bushe. Cílem práce tedy není kompilace stávajících názorů či posuzování přístupu autorů, ale spíše vlastní snahou o zjištění nejvýznamnějších prvků diskurzu Bushova prvního prezidentského období.

Diskurzivní analýzou projevů prezidenta Bushe či celé jeho administrativy se zabývala celá řada odborníků. Někteří zkoumali celkový přístup vlády k terorismu či „darebáckým“ státům⁶, motivací vzniku této rétoriky či roli víry („*faith*“)⁷ ve smýšlení George Bushe. Objektem analýz a komparací s podobnými akty v minulosti byl také velmi často akt vyhlášení války terorismu⁸, a to zejména z toho důvodu, že vyhlášení války bylo poprvé v americké historii použito ve spojení se zcela jiným druhem nepřítelů, resp. poprvé se nejednalo o konkrétní stát, ale o relativně abstraktní pojem „terorismus“. Tato relativnost pojmu způsobila převrat v tradičním vnímání nepřítelů ohrožujícího stát a současně „napomohla“ změně konceptu „zla“ v mezinárodních vztazích. Dalo by se říci, že v oblasti diskurzu již byla administrativy George Bushe již dostatečně prozkoumána, avšak problémem diskurzu je, že dává poměrně široký prostor vlastnímu uvážení a promítání vlastních sympatií či antipatií.

Práce je uvedena kapitolou věnující se nejvýznamnějším přístupům ke konceptu „zla“ v historii mezinárodních vztahů. O tento základ se pak opírá i hlavní část práce věnující se rétorice prezidenta a jeho spolupracovníků a je tedy diskurzivní analýzou výstupů administrativy George Bushe (projevy, stanoviska či dokumenty s právní silou). Třetí část práce se pak věnuje popisu nejzásadnějších změn zahraniční politiky a použití prostředků boje proti „zlu“ a vztahem užití těchto prostředků vzhledem ke konceptu „zla“, jenž je zjištěn na základě diskurzivní analýzy v druhé kapitole.

---

6 Např. Mary Caprioli a Peter F. Trumbore, „Rhetoric versus Reality:Rouge States. The Interstate Conflict.“, *Journal of Conflict Resolution* č. 49. (2005): 770 – 791, <http://jcr.sagepub.com/content/49/5/770> (staženo 8. 11. 2011).

7 Např. Rogers M. Smith, „Religious Rhetoric and the Ethics of Public Discourse : The Case of George W. Bush“, *Political Theory* 36 (2008): 272. <http://ptx.sagepub.com/content/36/2/272.full.pdf> (staženo 11.12.2011).

8 Např. Philip W. Graham, Thomas Keenan and Anne-Maree Dowd, „ A call to arms at the End of History: A discourse-historical analysis of George W. Bush’s declaration of war on terror“. *Discourse & Society* č.15 (2-3): 199-221, <http://eprints.qut.edu.au/7267/1/7267.pdf> (staženo 17.12.2011).

V závěru práce je pak hodnocen vliv diskurzu a nového konceptu „zla“ na zahraniční politiku Spojených států v letech 2001 – 2004.

Rétorická část využívá především primárních pramenů – tedy záznamů projevů George Bushe či jeho zástupců jak k americkému lidu, tak na mezinárodním poli, a dále nejdůležitějších institucionálních a strategických dokumentů, které buď mají dopad na zahraniční politiku, či přímo uzákoňují některé kroky podnikané v boji proti teroru. Prameny jsou vybrány na základě jejich významnosti vzhledem k událostem, při kterých byly přednášeny nebo na které reagují – např. projevy těsně po útocích 11. září, Zprávy o stavu Unie či projevy, kde lze najít prvky nového konceptu zla. Užity jsou také paměti prezidenta George Bushe. Diskurzivní analýza práce je rozdělena na kvantitativní a kvalitativní oddíl. Kvantitativní analýza ukazuje v základní rovině, jací aktéři jsou spojováni se slovy vyjadřujícími negativní konotace a typickými pro koncept „zla“ (např. hrozba, teror, zlo, nepřítel). Hodnotí však jen nejzásadnější projevy George Bushe a slouží jako opora pro analýzu kvalitativní, která pak hodnotí použití těchto výrazů a zabývá se i nejvýznamnějšími strategickými dokumenty přijatými americkou administrativou.

Dále jsou v částech práce, které nejsou přímo součástí diskurzivní analýzy, užívány studie, články či knihy autorů zabývajících se americkou zahraniční politikou, které jsou vzhledem ke kontroverzi osobnosti George Bushe a jeho administrativy vybrány se snahou o názorovou vyváženost. Jedná se až na výjimky o americké autory – politology či bývalé státní úředníky pohybující se v oblasti zahraniční politiky. Obecný základ práce týkající se konceptu „zla“ v mezinárodních vztazích je založen především na knize *Evil in International Relations* autora R. Jefferyho⁹, amerického politologa zabývajícího se především teorií mezinárodních vztahů. Hodnocení zahraniční politiky Bushovy administrativy je pak založeno na pracích amerických politologů zabývajících se přímo prezidentským úřadem, administrativou či zahraniční politikou USA. Mezi tyto autory patří např. Garry L. Gregg¹⁰ či Steven Schier¹¹, oba autoři se snaží o objektivní pohled, kritika se zde objevuje většinou pouze v souvislosti s „černobílý“ viděním světa či válkou v Iráku.

---

9 Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York: Pgrave Macmillan, 2008).

10 Gary L. Gregg II a Mark J. Rozel, *Considering the Bush Presidency* (New York: Oxford University Press, 2008).

Proti nim pak stojí Ivo Daalder a James M. Lindsay¹². Tito autoři jsou nejen akademiky, avšak zastávají či zastávali i významné pozice v americké administrativě. Jejich postoj je mnohdy výrazně kritičtější. Tento fakt je pravděpodobně způsoben tím, že tito autoři měli větší vhléd do fungování exekutivy, či nesdíleli nové hodnoty prosazované Bushovou administrativou. Práce amerických autorů je pak doplněna i prací britských akademiků (M. Buckley a P. Singh)¹³, která rozebírá mechanismus tvorby a fungování Bushovy doktríny.

Práce se nezabývá procesem tvorby a vlivem jednotlivých členů administrativy a blízkého týmu George W. Bushe, nýbrž zkoumá, co se stalo prioritou zahraniční politiky, jaké byly použity prostředky k dosažení této priority a z jakého důvodu vzhledem ke konceptu zla byla tato priorita vůbec vybrána.

Prameny jsou vybírány pouze z období první Bushovy administrativy, a to zejména z toho důvodu, že v tomto prvním období docházelo k hlavnímu formování nového konceptu zla v zahraniční politice USA. Bližší rozřazení pramenů a zdůvodnění jejich použití je pak uvedeno přímo v úvodu kapitoly věnující se rétorice administrativy po útocích 11. září.

---

11 Steven Schier, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004).

12 Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003).

13 Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and War on Terrorism* (Oxon: Routledge, 2006).

1. Koncept "zla" v mezinárodních vztazích

Význam slova „zlo“ a jeho koncept je důležitým prvkem mezinárodních vztahů, neboť určuje směr politiky států a jejich celkové vnímání mezinárodního společenství. Tento koncept dává lidem klíč k pochopení událostí, které se okolo nich dějí a které jsou dané působením skupin lidí či jednotlivců. Tato kapitola se zabývá působením druhého prvku, tedy lidského faktoru, na koncept „zla“. Stručně představuje nejvýznamnější milníky vnímání tohoto konceptu v historii mezinárodních vztahů (z důvodu porovnání s nynějším konceptem a jako doklad toho, že koncept „zla“ není neměnný) se zaměřením na souvislosti s konceptem „zla“ v mezinárodních vztazích 21. století, neboť to je silně ovlivněno právě postojem Spojených států k teroristickým útokům a následnému dění na mezinárodním poli. Nejde tedy o souvislý přehled dějin konceptu „zla“, avšak jsou zde vybrány kapitoly dějin, na kterých lze dobře dokázat odlišnost konceptu nového, vytvořeného administrativou George Bushe.

Význam slova „zlo“ byl vždy do jisté míry založen na náboženství a víře a tento význam lze od teologie i v dnešní době, kdy je většina států založena na principu sekularizace, jen těžce oddělit, což je níže dokázáno i na užívání tohoto pojmu americkou administrativou. Druhým podstatným prvkem tohoto konceptu je rovněž otázka „utrpení“ (*suffering*). „...[koncept zla] je konceptem, ke kterému se obracíme, pokud nemůžeme najít odpověď na otázku ‚Proč trpím?‘“¹⁴ Různou kombinací těchto dvou základních prvků a historickými okolnostmi pak vznikají odlišné přístupy k vnímání pojmu „zlo“.

V počátcích křesťanské civilizace byl tento pojem vnímán se spojením trestu za hříchy. Člověk musel projít utrpením proto, aby odčinil své hříchy. „Zhmotněním“ této myšlenky byla postava Satana, nepřítele Boha. Lidé však věřili, že Bůh má vždy moc Satana porazit. Na druhé straně, ve staré židovské kultuře byl tento termín používán pro morální odsouzení určitých aktů, které byly společností vnímány jako obzvláště závažné. I tyto dva přístupy se pak v historii prolínají a jeden či druhý

---

¹⁴Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York : Palgrave Macmillan, 2008), 159.

v určitých historických etapách převažuje.¹⁵ Morální odsouzení jako trest za „zlé“ činy se pak přenesly i do sekulární společnosti.

Zajímavým přístupem ke konceptu „zla“ byl manicheismus. Ten „zlo“ označoval za nezávislou sílu, která skutečně reálně existuje a je ve věčném boji s „dobrem“ a zároveň je zde zcela vyloučen prvek „utrpení“.¹⁶ Manicheismus je v souvislosti s touto bakalářskou prací zmiňován zejména z důvodu, že někteří autoři zabývající se konceptem „zla“ v mezinárodních vztazích se domnívají, že přístup Bushovy administrativy stojí na podobném principu, jakým je právě manicheismus.¹⁷ Administrativa totiž odmítla jakoukoliv relativitu dějů mezinárodního společenství a aktérů působících v rámci tohoto společenství a byla ochotna vnímat svět mezinárodních vztahů jen na duálním základě blízkém manicheismu – v podstatě tedy rozdělila všechny činy i aktéry mezinárodních vztahů na „dobré“ či „zlé“ a prostor mezi těmito pojmy téměř přestal existovat. Manicheistický boj dobra se zlem v konceptu zla administrativy George Bushe lze dokázat například na výroku „Svoboda a strach, spravedlnost a krutost spolu vždy byly ve válce a my víme, že Bůh je mezi nimi neutrální.“, který pronesl v rámci projevu ke Kongresu dne 20. září 2001.¹⁸

V období středověku bylo prosazováno pojetí „zla“ dle sv. Augustina, který se postavil proti principu manicheismu. Augustin se domníval, že existuje jen jeden princip – „Jedno“, které je dobrem – a zlo nepojímal jako něco protikladného dobru, ale jako nedostatek dobra. Co bylo v procesu emanace vzdálenější od Jednoho, to bylo méně dobré. Avšak i v hmotném světě se dobro vyskytuje, i když v nepatrné míře, neboť i tento svět vzniká emanací z Jednoho. Zlo tedy je jen nízkým stupněm dobra.¹⁹ Bushova administrativa navázala na Augustina v tom ohledu, že do svého konceptu „zla“ opět zavedla víru jako prvek, který má napomáhat vítězství „dobra“

---

15 Ibid., 159.

16 Náboženství založené v Persii ve 3. století př. n.l. Spočívá na principu dualismu dobra a zla, které ztvárňují dvě nezávislé síly ve světě, které jsou v neustálém boji mezi sebou. Viz např. encyklopedie Britannica, staženo 23.12.2011, <http://www-bcf.usc.edu/~sbriggs/Britannica/manichaeism.htm>.

17 Viz např. Richard Bernstein, *The Abuse of Evil: The Corruption of Politics and Religion since 9/11* (Cambridge: Polity Press, 2005), 48.

18 „Projev ke Kongresu a americkému lidu“ President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

19 „Bůh a zlo – theodicea,“ Augustiniáni, staženo 16.11.2011, <http://www.augustiniani.cz/sv-augustin/buh-zlo-theodicea>.

nad „zlem“²⁰. Ve světě byl kvůli teroristům „nedostatek dobra“, a USA jakožto ztělesnění „dobra“ měly tento nedostatek napravit.

Důležitou teorií, která ovlivnila koncept „zla“ v mezinárodních vztazích, byla teorie spravedlivé války Hugo Grotia, představitele přirozenoprávního proudu. Tato teorie považuje válku za legitimní akt státu, avšak vymezuje jej morálními hranicemi.²¹ Principy spravedlivé války byly často zmiňovány v kontextu války proti terorismu, a to zejména z toho důvodu, že koncept preventivní války vytvořený Bushovou administrativou byl v rozporu s těmito principy (např. princip proporcionality, „*last resort*“ princip).

Zlomový přístup k vnímání „zla“ pak přineslo osvícenství, které se odpoutalo od představy „zla“ jako náboženského problému a posunulo jej do roviny lidské morálky. Zlo je vytvářeno výhradně lidským konáním, skrze pachatele „zla“ („*human agent committing evil*“)²² Tuto myšlenku dále rozvinul Immanuel Kant, který přišel s teorií „radikálního zla“. Podle této teorie lidé páchají „zlo“, jelikož jsou k tomu svou podstatou předurčeni, „radikální zlo“ se nachází ve vůli a svobodě každého člověka.²³ Jednalo se tedy o jakousi „reinterpretaci křesťanského smýšlení do výlučně morálních hodnot, kdy se tyto hodnoty setkávají s bojem dobra a zla v lidské přirozenosti“²⁴. Myšlenka morálního zla oproštěná od náboženských konotací pak byla státy prosazována v teorii mezinárodních vztahů až do 20. století. Státy přestaly posuzovat války a jiné děje mezinárodních vztahů z hlediska náboženství (křížové či svaté války apod.) a začaly je posuzovat např. jako trest za odsouzeníhodné chování jednotlivých aktérů mezinárodního společenství či jako prostředek získání (lidské) moci nad jinými entitami či státy.

---

20 Např. „Mnozí poznali, že i během tragédie – zejména během tragédie – Bůh je blízko „Zpráva o stavu unie ze dne 29.1.2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/print/20020129-11.html>.

21 Více o teorii spravedlivé války lze najít např. na webových stránkách Carnegie Council. „Just War“, Carnegie Council. The Voice for Ethics in International Affairs, staženo dne 29.12.2011, <http://www.carnegiecouncil.org/education/001/terms/00002.html>.

22 Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York: Palgrave Macmillan, 2008), 161.

23 Wolfgang Schwarz, „Kant's Philosophy of Law and International Peace“, *Philosophy and Phenomenological Research* 1, č. 23, No. 1 (září 1962): 80, <http://www.jstor.org> (staženo 16.11.2011).

24 Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York : Palgrave Macmillan, 2008), 84.

„Zlo“ bylo vnímáno jako morální aspekt lidského chování hlavně po hrůzách Holocaustu, kdy otázka „Proč trpím?“ mohla být zodpovězena na základě lidského konání – „zlých“ činů nacistů, a toto konání bylo tedy považováno za „zlo“.²⁵ Tak však již nelze označovat samotné pachatele těchto činů, kteří až na výjimky nebyli „démony“, sociopaty či fanatiky, ale obyčejnými lidmi, vytvářejícími toto „zlo“ spíše jako pouzí vykonavatelé „zlých“ činů na základě přijetí premis státu, který jim tyto činy nadiktoval. Tato teorie byla později nazvána jako „teorie banálního zla“, jejímž autorem je Hannah Arendt.²⁶ Tento koncept způsobil zejména posun mezinárodního soudnictví, kdy neměli být stíháni pouze „vykonavatelé zla“, ale hlavně strůjci plánů „zlých“ činů. V tomto ohledu se koncept udržel až do současnosti a jeho příkladem může být právě zarputilá snaha americké administrativy fyzicky dosáhnout a případně zničit Saddáma Husajna.

Hrůzy Holocaustu, ač byly vnitropolitickým problémem nacistického Německa, definovaly koncept „zla“ v mezinárodních vztazích pro celý zbytek 20. století a měly dopad na celé mezinárodní společenství. Zdálo se, že rozpor mezi „morálním“ a teologickým konceptem je již vyřešen. Na základě výlučně morálního konceptu byly hodnoceny i např. Organizací Spojených národů (OSN) události ve Rwandě („genocida je očividným zlem“²⁷). V této souvislosti je nutno poukázat na fakt, že i označení určitého aktéra jako „zlého“ ještě nemusí vést k přímé intervenci ze strany aktéra jiného, jelikož zde vždy spolupůsobí mnoho jiných faktorů (ekonomické, politické...).

Důležitým mezníkem z hlediska pojetí představy „zla“ byla Studená válka. Ta, stejně jako útoky 11. září, způsobila, že svět byl americkou administrativou rozdělen na „my“ a „oni“. Americké hodnoty byly považovány za jediné správné a stejně jako během Bushovy administrativy, i během studené války byly křesťanské principy a supremace Boha považovány za základní principy americké politiky a všech akcí, které tak byly morálně legitimizovány.²⁸ Z tohoto hlediska jde tedy o jakousi

---

25 Ibid., 84.

26 Stephen J. Whitfiel. „Hannah Arendt and the Banality of Evil“, *The History Teacher* 4, č. 14, (srpen 1981): 471, <http://www.jstor.org> (staženo 16.11.2011).

27 „Report of the Panel on United Nations Peace Operations. The Brahimi Report“, United Nations Rule of Law, staženo 17.12.2011, <http://www.unrol.org/files/brahimi%20report%20peacekeeping.pdf>.

28 William A. Glaser, „The Semantics of the Cold War“, *The Public Opinion Quarterly* 4, č. 20 (Zima, 1956-1957): 691-716. <http://www.jstor.org> (staženo 22.12.2011).

„recyklaci“ studenoválečného přístupu (např. Reaganovo „*Evil Empire*“), avšak s tím rozdílem, že nepřítel byl definován zcela jinak.

Koncept „zla“ Bushovy administrativy považoval za povinnost proti „zlu“ přímo zakročít, ostatní prostředky řešení považovala za nedostatečné. Události 11. září 2001 (a především reakce Spojených států) přístup změnila a výrazně tak ovlivnila teorii „zla“ v mezinárodních vztazích. Bushova administrativa vrátila do diskurzu o „zlu“ v mezinárodních vztazích náboženské prvky. George W. Bush často používal slova v náboženském či quasi-náboženském smyslu.²⁹ „Zlo tak začalo znovu označovat nezávislou sílu ve světě, která je ve hře, a nedostatek dobra v augustiniánském smyslu, stejně jako nepřátele Spojených států.“³⁰ Tyto přístupy se často v zahraniční politice prolínaly, stejně tak nebyla konzistentní ani užívaná rétorika. Administrativa svým rozlišováním světa na „dobrý“ a „zlý“ bez jakékoliv reflexe relativity těchto pojmů a existence prostoru mezi těmito dvěma pojmy vlastně došla ke zjednodušení některých problémů mezinárodního společenství a tím i ke zradikalizování konkrétních kroků vedených v boji proti „zlu“.

Tím byl způsoben odklon od dosavadního konceptu 20. století, neboť se změnily subjekty, které představují „zlo“ a zároveň již nebyl prvek utrpení člověka či skupiny lidí ústředním pilířem, na kterém byly vystavěny odpovědi na otázku, co představuje „zlo“. Je bezpochyby zajímavé, že Spojené státy vrátily náboženský prvek do konceptu „zla“ znovu v 21. století, tedy v době, kdy je převážná většina států ve světě sekulárními společnostmi (ve smyslu oddělení církve od státu; náboženské tradice se promítají v myšlení a uvažování jednotlivých států dodnes, avšak necíleně a nezávisle na vůli jejich představitelů a oficiální politika státu není ve většině případů závislá na náboženství – výjimkou je např. Írán). Otázka užívání konceptu „zla“ v náboženském či quasi-náboženském smyslu bude podrobněji rozebrána v následující kapitole zabývající se přímo rétorikou George W. Bushe a jeho administrativy.

Je nutné doplnit, že prezident a jeho vláda užívali pojmy vztahující se ke „zlu“ nejen v náboženském smyslu, ale i ve smyslu sekulárním, a ne vždy bylo užívání

---

29 Např. „Svoboda není dar Ameriky světu, je to dar Boha lidstvu.“ „Zpráva o stavu unie ze dne 28.1.2003“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011 <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>.

30 Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York : Palgrave Macmillan, 2008), 161.

pojmu jednotné a tyto termíny byly používány v různých kontextech a s různými významy. Přes tuto nejednotu či nedůslednost v užívání je dnešní koncept vytvořený americkou administrativou vystavěn duálně: existují dvě základní otázky (formulované již Augustinem), které je nutno zodpovědět, abychom dokázali uspokojivě vysvětlit koncept „zla“ – první je, proč lidé činí to, co je špatné, druhou pak, proč Bůh dovolí zlu, aby existovalo ve světě. Současná většinově uznávaná teorie zla v mezinárodních vztazích zodpovídá tyto otázky takto: „první otázka je problémem morálním, problémem lidského chování, které je třeba vysvětlit v sekulární rovině. Druhý problém promlouvá nejen k našemu porozumění zlu v rámci širšího kosmického pořádku, ale také k mysteriózním a metafyzickým aspektům své existence.“³¹ Do konceptu „zla“ byl tedy vrácen prvek „zla“ jako něčeho „nadlidského“, co nezávisí plně na jednání „zlých“ aktérů, avšak představuje „zlo“ jako nezávislou existenci ve světě, které je potřeba se co nejučinněji zbavit – ať už svépomocí či s pomocí Boha. Vzhledem k tradičnímu přesvědčení, že Bůh upřednostňuje dobro nad zlem a zároveň faktu, že USA považovaly samy sebe za ztělesnění „dobra“, domnívala se Bushova administrativa, že má povinnost zasáhnout proti „zlým“ aktérům, a to za každou cenu.

2. Rétorika USA po 11. září 2001

Tato kapitola se věnuje rozboru nejvýznamnějších verbálních či psaných výstupů administrativy George W. Bushe v období mezi 11. zářím 2001 a koncem roku 2004, tedy koncem prvního funkčního období prezidenta. Cílem této kapitoly je zmapování výrazů, které jsou obvykle spojovány s konceptem zla (např. nepřítel, teror, hrozba – tyto výrazy totiž byly administrativou asociovány v souvislosti s konceptem „zla“) a jejich přiřazení administrativou k určitým událostem či aktérům na mezinárodním poli, které jsou vládou vnímány jako zasahující do zájmů Spojených států. Výstupy americké administrativy jsou do práce zařazeny na základě jejich významnosti z hlediska dopadu na veřejné mínění či jako okamžitá reakce na zásadní událost z hlediska zahraniční politiky USA. Tyto prvky zahrnují především projevy prezidenta Bushe k americkému lidu. Dále jsou zde analyzovány nejdůležitější projevy USA na poli mezinárodního společenství, a to zejména z toho

---

31 Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York : Palgrave Macmillan, 2008), 166.

důvodu, že vyjadřují oficiální stanovisko USA, a tedy podřazení určitých aktérů či událostí pod pojem „zlo“ je zde jasným signálem Spojených států pro určité chování dalších států vůči takto označeným entitám. Třetím typem výstupu americké administrativy jsou pak oficiální dokumenty či institucionální akty vlády Spojených států, jež přímo nastavují směr zahraniční politiky a legitimizují či přímo legalizují prostředky pro boj se „zlem“. Ty jsou zařazeny buď z toho důvodu, že měly zásadní význam pro formování zahraniční politiky či proto, že zahrnují rétorické prostředky typické pro Bushovu administrativu po 11. září. Označení určitých událostí či aktérů jako „zlo“ vedlo v důsledku k přeorientování zahraničněpolitických priorit Spojených států na boj s těmito aktéry, neboť dle týmu George W. Bushe bylo hlavním cílem zbavit svět „zla“ a „zlých mužů“ („*evil-doers*“).³² Na analýzu změny priorit zahraniční politiky se dále soustředí 3. kapitola této práce.

Kapitola je rozdělena na kvantitativní a kvalitativní část. Kvantitativní analýza rozebírá 10 zásadních projevů George Bushe a ukazuje použití typických slovních prostředků, které jsou spojovány s vytvořeným konceptem zla. Dále se snaží doložit propojení těchto slovních prostředků s aktéry mezinárodního společenství. Tímto propojením docházíme ke zjištění konkrétních aktérů, kteří byli považováni za největší hrozbu Spojeným státům. Kvantitativní analýza slouží jako opora analýze kvalitativní, která se pak zabývá rozborem těchto slovních prostředků a jejich vztahem k utváření nového konceptu „zla“.

Kvalitativní část je pak rozdělena do dvou podkapitol dle toho, jak se měnily hlavní priority „boji proti teroru“. První podkapitola se zabývá rétorikou v období mezi 11. září 2001 až rokem 2002, kdy dochází k částečné modifikaci představy „zla“ v očích americké vlády. Tato modifikace bezprostředně souvisí s původní představou, avšak ve válce proti teroru („*war on terror*“) se začíná zaměřovat na jiné aktéry. V první fázi je pozornost vlády Spojených států zaměřena především na útočníky z 11. září, tedy především Al-Kájdu. Tento okruh „zla“ byl následně rozšířen o terorismus jako celek a dále o jednotlivce či entity, které teroristům

---

32 Věta „We will rid the world of the evil/evil-doers/terror“ se v různých modifikacích objevila v mnoha projevech George W. Bushe. Poprvé prezident toto spojení užil v projevu dne 14. září 2001. – „President's Remarks at National Day of Prayer and Remembrance“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html>.

poskytují útočiště či je podporují („*those who harbour terrorists*“)³³. „Tato nová doktrína přehodnotila přístup z minulosti, kdy se na teroristické skupiny pohlíželo odděleně od jejich sponzorů.“³⁴

Druhá fáze je ohraničena rokem 2002 a koncem prvního období administrativy George W. Bushe. Během tohoto roku došlo k již zmíněné modifikaci priorit administrativy v rámci boje proti teroru. Zásadní pro tento rok jsou dvě události dokládající proměnu těchto priorit. První je Zpráva o stavu Unie, kterou přednesl prezident v lednu 2002 a v rámci které uvedl představu o „Ose zla“ (*Axis of Evil*).³⁵ Druhou se pak stává vydání Národní bezpečnostní strategie USA (*National Security Strategy of the United States 2002*; v textu dále označována jako *National Security Strategy 2002* nebo *NSS 2002*). V tomto období roku 2002 se představa „zla“ proměňuje tak, že pozornost se od teroristů začíná přesouvat k jiným entitám, především státům, které představují ohrožení pro Spojené státy zejména z toho důvodu, že jsou autoritativními režimy, které vyvíjejí zbraně hromadného ničení a je u nich pravděpodobnost, že tyto zbraně budou dodávat teroristům či je budou jinak podporovat. Období končí společně s vypršením prvního prezidentského mandátu prezidenta Bushe.

V rámci této kapitoly během analýzy výstupů není kladen důraz na jednotlivé původce těchto výstupů, to je dáno především jejich charakterem (např. zákon, který prochází složitým procesem tvorby vs. projev prezidenta) a také tím, že není vždy zcela možné určit přesného původce daného sousloví nebo výrazu. Nelze s jistotou určit, do jaké míry je rétorika George Bushe daná administrativou a jeho *speechwritery* a do jaké je způsob nakládání s určitými pojmy jeho vlastní. Z paměti prezidenta³⁶ a rozhovorů s ním lze však usuzovat, že užívaný koncept „zla“ je skutečně do velké míry shodný s představou prezidenta a jeho vnímáním světa. Pokud jsou v této kapitole užívána spojení typu „Prezident řekl/zaujal postoj“ apod. není zde rozlišováno, zda je zkoumaný projev a pojmy v něm obsažené výtvořem

---

33 Např. projev prezidenta ke Kongresu ze dne 20. září 2001. „Address to a Joint Session of Congress and the American People“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>

34 George W. Bush, *Okamžiky rozhodnutí* (Praha: Fortuna Libri, 2011): 136.

35 „Zpráva o stavu unie ze dne 29.1.2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/print/20020129-11.html>.

36 George W. Bush, *Okamžiky rozhodnutí* (Praha: Fortuna Libri, 2011).

administrativy, či jsou vymyšleny a prosazeny samotným prezidentem. Cílem této práce je především zjistit, jak byl chápán koncept „zla“ Bushovy administrativy jako celku, nikoliv analýza procesu tvorby zahraničněpolitické strategie této administrativy.

2.1 Kvantitativní analýza konceptu „zla“ americké administrativy

Jak již bylo zmíněno výše, kvantitativní analýza je oporou následné kvalitativní analýzy výstupů Bushovy administrativy a slouží především k identifikování pojmů nového konceptu „zla“ (např. hrozba, nepřítel, teror, zlo apod. – pojmy obvykle spojované s představou „zla“ a „zlých“ aktérů mezinárodního společenství) a jejich spojení s aktéry mezinárodního společenství. Předmětem analýzy je osm projevů George Bushe k americkému národu a dva projevy k Valnému shromáždění Organizace spojených národů (VS OSN). Kritériem výběru projevů byla jejich významnost (inaugurační projevy, zprávy o stavu Unie, oznámení závažných rozhodnutí administrativy či projev jako signál k mezinárodnímu společenství) a jejich rozložení v čase v rámci prvního funkčního období prezidenta Bushe, tak aby bylo možné zjistit případné posuny v rétorice.

Analyzovány byly následující projevy (řazeno chronologicky):

- 1. inaugurační projev prezidenta George Bushe ze dne 20. ledna 2001 (President George W. Bush's Inaugural Address)³⁷; počet slov: 1584
- Prezidentův projev k národu ze dne 11. září 2001 (Statement by the President in His Address to the Nation)³⁸; počet slov: 684;
- Prezidentův projev k národnímu dni modliteb a památce obětí 11. září (President's Remarks at National Day of Prayer and Remembrance)³⁹; počet slov: 945;

---

37 „Prezidentův Inaugurační projev“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>.

38 „Prezidentův projev k národu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.

39 „Prezidentův projev k národnímu dni modliteb a památce obětí 11. září“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html>.

- Prezidentův projev ke společné schůzi Kongresu a k americkému lidu ze dne 20. září 2001 (Address to a Joint Session of Congress and the American People)⁴⁰; počet slov: 3051;
- Projev George Bushe k VS OSN ze dne 10. listopadu 2001 (President Bush's Speech to United Nations)⁴¹; počet slov: 2479;
- Zpráva o stavu Unie ze dne 29. ledna 2002 (State of the Union Address 2002)⁴²; počet slov: 3979 (obsahuje však i témata mimo zahraniční politiku USA);
- Prezidentův projev ve Vojenské akademii ve West Pointu ze dne 6. června 2002 (Graduation Speech at West Point)⁴³; počet slov: 2869;
- Zpráva o stavu Unie ze dne 28. ledna 2003 (State of the Union Address 2003)⁴⁴; počet slov: 5473 (obsahuje však i témata mimo zahraniční politiku);
- Projev George Bushe k VS OSN ze dne 21. září 2004 (President Bush's Speech to United Nations)⁴⁵; počet slov: 3040;
- 2. inaugurační projev prezidenta George Bushe ze dne 20. ledna 2005 (President George W. Bush's Inaugural Address)⁴⁶; počet slov: 2069.

Na základě analýzy těchto projevů můžeme zhodnotit koncept „zla“ a jeho vztahování k aktérům mezinárodního společenství takto:

---

40 „Prezidentův projev ke společné schůzi Kongresu a k americkému lidu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

41 „Projev George Bushe k VS OSN“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html>.

42 „Zpráva o stavu Unie ze dne 29. ledna 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

43 „Prezidentův projev ve Vojenské akademii ve West Pointu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>.

44 „Zpráva o stavu Unie ze dne 28. ledna 2003“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>.

45 „Projev George Bushe k VS OSN“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/09/20040921-3.html>.

46 „2. inaugurační projev prezidenta George Bushe“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/01/20050120-1.html>.

A. V následující tabulce je zachyceno 10 pojmů nejčastěji používaných ve spojení s konceptem „zla“, resp. aktéry a ději, kteří byly považováni administrativou jako součást tohoto „zla“. Tyto pojmy nebyly užívány jen v rámci vybraných projevů, avšak většina z nich se vyskytuje v drtivé většině projevů vztahujících se k zahraniční politice prvního funkčního období prezidenta Bushe. Pojem byl do hodnocení zařazen pouze v případě, že jej bylo možno na základě obvyklých asociací přiřadit ke konceptu „zla“ (jedná se především o výrazy, vyvolávající negativní emoce či představy a vyvolávající pocit ohrožení). Pojmy jsou řazeny sestupně dle frekvence užití.

Pojmy konceptu „zla“	Frekvence užití během I. fáze boje proti zlu	Frekvence užití během II. fáze boje proti zlu	Celkem
„ <i>Terror</i> “	24	24	48
„ <i>War</i> “/„ <i>War on (against) terror</i> “	14	28	42
„ <i>Threat</i> “	9	29	38
„ <i>Enemies</i> “	13	20	33
„ <i>Attack</i> “	17	15	32
„ <i>Evil</i> “	10	14	24
„ <i>Danger</i> “/ „ <i>peril</i> “	4	18	22
„ <i>Murder</i> “/ „ <i>Murderer</i> “	14	7	21
„ <i>Hatred</i> “	3	4	7
„ <i>Aggression</i> “	1	1	2

Kompletní tabulka zahrnující všechny výrazy a jejich jednotlivé počty v rozebíraných projevech je zahrnuta na konci práce jako **příloha č. 1**.

Na základě této tabulky můžeme dojít k závěru, že některé výrazy byly používány ve stejné míře jak během I. fáze boje proti zlu, tak během fáze druhé (např. „*terror*“, „*attack*“, „*hatred*“, „*agression*“). Některé pojmy však byly častěji spojovány s jednou či druhou fází a dokládají rozdílné priority těchto dvou období.

Je zajímavé, že například slova „war“ / „war on terror“ či „threat“ byly spojovány především s II. fází, tedy zaměření se na boj s „darebáckými“ státy, slovo „murder“ / „murderer“ bylo především asociováno ve spojení s teroristy. Je třeba zmínit, že výraz „attack“ byl v I. fázi a zejména v roce 2001 spojován zejména s konkrétním útokem dne 11. září, zatímco v pozdějších letech dochází k odklonu a slovem „attack“ je označováno každé potenciální napadení USA ze strany „zla“.

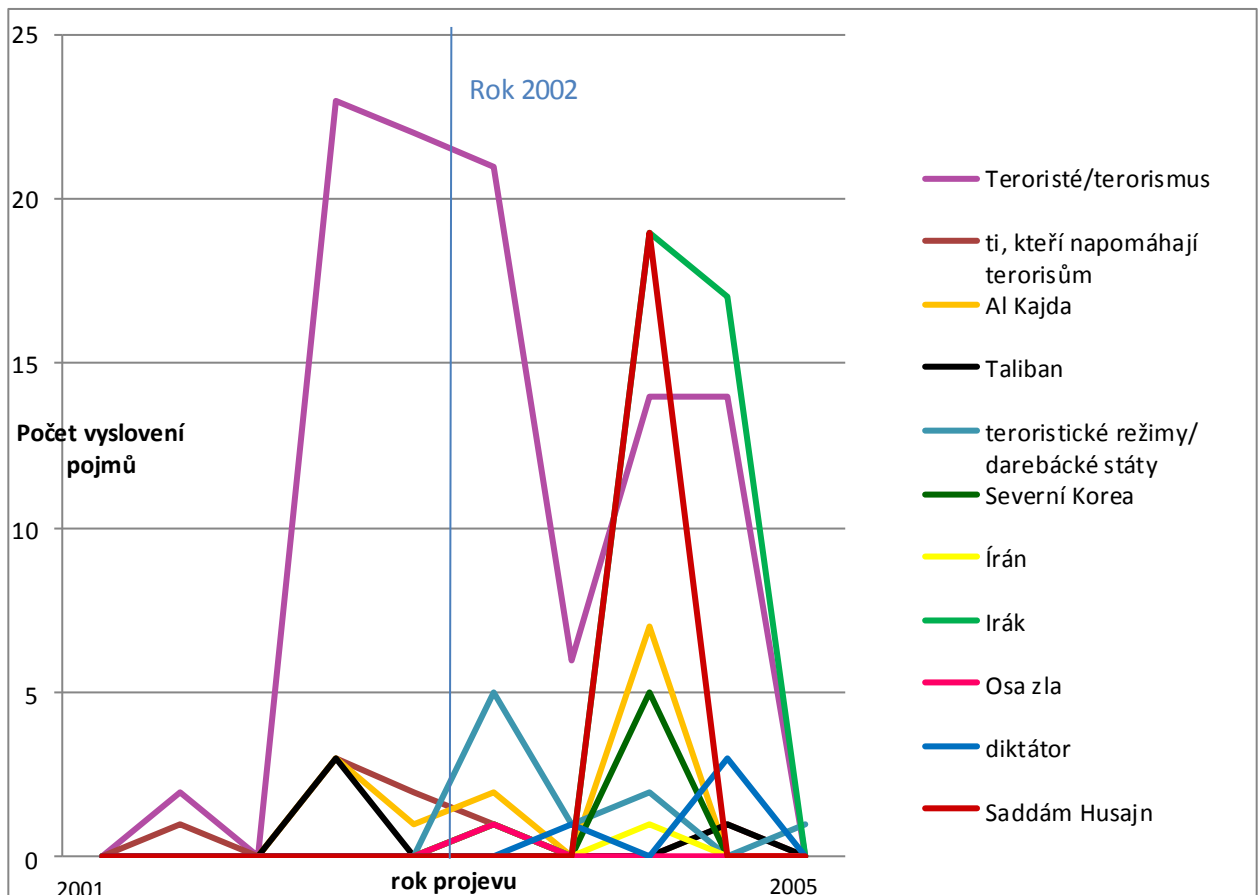
B. Tabulka B je dokladem vývoje přiřazování výrazů tabulky A k různým aktérům mezinárodního společenství. Zde se jasně projevuje posun priorit americké zahraniční politiky týkající se aktérů, kteří byli hlavními představiteli „zla“ v očích Bushovy administrativy. Pro lepší ilustraci je tabulka doplněna grafem. Pojmy jsou řazeny sestupně dle frekvence užití.

Aktéři spojovaní s pojmy konceptu „zla“	Frekvence užití během I. fáze boje proti zlu	Frekvence užití během II. fáze boje proti zlu	Celkem
„Terrorists“ / „Terrorism“	47	55	102
„Iraq“	0	37	37
„Saddam Hussein“	0	19	19
„Al-Quaeda“	4	9	13
„Terror Regime“ / „Outlaw Regime“ / „States with WMD“	0	9	9
„those, who harbor them [terrorists]“	6	2	8
„North Korea“	0	6	6
„Taliban“	3	1	4
„Dictator“	0	4	4
„Iran“	0	2	2
„Axis of Evil“	0	1	1

Je poměrně zajímavým faktem, že od definování „Osy zla“ („*Axis of Evil*“) americkým prezidentem ve Zprávě o stavu Unie 2002 se tento pojem ve zkoumaných projevech již neobjevil, pouze docházelo ke zhodnocení situace v jednotlivých státech Osy s důrazem na Irák a Saddáma Husajna a případných krocích podniknutých proti tomuto státu a jeho vůdci.

Grafické znázornění proměny aktérů představujících „zlo“:

C. Třetí tabulka ukazuje další pojmy vztahující se ke konceptu „zla“, zejména zde lze vidět, jak se koncept posunul směrem k užívání pojmů s náboženskou konotací od prvku „utrpení“ ve smyslu tradičního konceptu 20. století. V závěru tabulky jsou uvedeny výrazy, které byly v projevech George Bushe uváděny v souvislosti se Spojenými státy, což potvrzuje americké vidění světa jako místa, kde proti sobě stojí „dobro“ a „zlo“.

Různé barvy odlišují skupinu pojmů, které lze subsumovat pod jednu skupinu pojmů. Modrá barva označuje výrazy spojované s vírou a Bohem, žlutou barvou je označen výraz „utrpení“ spojovaný s dřívějším konceptem „zla“, zelená barva pak označuje pojmy zahrnující vlastnosti USA, tedy „dobra“. Tyto pojmy jsou zahrnuty v jedné tabulce z důvodu lepší viditelnosti přesunutí těžiště konceptu od prvku „utrpení“ k víře a „dobru“ ztělesněného Spojenými státy.

Pojmy užívané ve spojení s konceptem „zla“ americké administrativy	Frekvence užití během I. fáze boje proti zlu	Frekvence užití během II. fáze boje proti zlu	Celkem
„God“ / „He“*	14	8	22
„prayer“ / „to pray“	15	0	15
„faith“	7	5	12
„suffering“	5	6	11
„justice“	7	15	22
„goodnes“ / „courage“ / „success“ + US	5	3	8

* tradiční závěr projevu amerických prezidentů „God bless America“ do výzkumu není z důvodu jiného významu zahrnut

Kompletní tabulka zahrnující všechny výrazy a jejich jednotlivé počty v rozebíraných projevech je zahrnuta na konci práce jako **příloha č. 1**.

2.2 Kvalitativní analýza konceptu „zla“ americké administrativy

2.2.1 Rétorika 1. fáze boje proti „zlu“

Dne 11. září 2001 se doslova ze dne na den v mnoha ohledech změnil náhled Spojených států na svět, své postavení v tomto světě a vnímání ostatních subjektů mezinárodního společenství. Amerika přestala být nedobytnou pevností a její suverénní postavení na mezinárodním poli bylo otřeseno, a to tím více, že na území Spojených států zaútočili jednotlivci, nikoliv stát, jejichž útok byl velice promyšlený a zaměřený na symbol toho, čím Spojené státy do té doby byly – suverénní supervelmocí, která držela primát jak v politické, tak ekonomické či vojenské oblasti a jejíž vyznávané hodnoty byly dle ní samotné hodné následování pro všechny státy světa. Útok měl zasáhnout a zpochybnit všechny tyto atributy moci a Spojené státy musely rychle reagovat na tento neočekávaný akt a hrozbu, kterou s sebou přinesl. Došlo ke kompletní změně priorit zahraniční politiky a výrazně se změnila rétorika USA. Představa „zla“ v očích Ameriky se spojila se slovem „terorismus“.

V této souvislosti je nutné podotknout, že Bushova administrativa „fluktovala mezi užíváním slova „zlý“ / „zlo“ jako přídavného jména označujícího akty jednotlivců, států nebo jiných skupin a jeho užíváním jako podstatného jména, které označuje „věc“ nebo sílu, tedy něco co reálně existuje ve světě.“⁴⁷ To poukazuje na nejednotnost užívání výrazu, neboť se zde mísí slovo „zlo“ v morálním a náboženském smyslu.

Během projevu k národu večer 11. září 2001, prezident George W. Bush řekl: „Dnes náš národ uviděl zlo, to největší, jakého je člověk schopen,“⁴⁸ a touto proklamací předurčil další směr a kroky, které se rozhodla vláda USA podniknout v reakci na útoky. V tomto jediném projevu byl dán základ pro novou představu „zla“ americké administrativy a tvrdost a vehemence, s jakou se rozhodl reagovat na toto „zlo“, determinovaly prostředky, které měly být proti němu užity. Hned v následujících dnech vyhlásila administrativa válku „teroru“, čímž použití těchto prostředků legitimovala: „Toto je nový druh zla. A americký národ [tomu] začíná

---

⁴⁷ Renée Jeffery, *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York : Palgrave Macmillan, 2008), 3.

⁴⁸ „Prezidentův projev k národu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.

rozumět. Tato křížová výprava („*crusade*“), tato válka proti terorismu („*war on terrorism*“) bude chvíli trvat.“⁴⁹ Reakce na útoky ve smyslu označení tohoto aktu jako „zla“ byla tedy téměř okamžitá, bez jakékoliv znalosti aktérů útoků.

Prvním dílčím krokem bylo zjistit, kdo za útoky stojí, a tedy přesně vymezit „zlo“, na které bylo potřeba reagovat. Tím se stali ihned po události teroristé útočící na World Trade Center, potažmo v dalších dnech Al-Kájda, kdy bylo zjištěno, kdo za útoky stojí. Tento okruh nepřátel („*foes*“, „*enemies*“) byl později během 1. fáze dále rozšířen na teroristy a terorismus po celém světě. Toto vymezení nepřátel se později stalo problematickým ve vztahu k ostatním státům mezinárodního společenství (např. v případě Izraele), a to buď z toho důvodu, že někteří aktéři daných států byli pod tuto skupinu subsumováni či jejich koncept „zla“ byl jednoduše odlišný od nově se formujícího konceptu Spojených států (tak tomu bylo u zejména u států, které byly nařknuty, že sponzorují terorismus či terorismu poskytují útočiště). Dalším dílčím krokem pak bylo určení prostředků, které bude nutno dle administrativy použít – tyto prostředky byly legitimovány vyhlášením války terorismu (rozšíření tzv. *executive privilege* prezidenta, preventivní válka apod.).

Současně s definováním nepřítele a vyhlášení války začaly Spojené státy demonstrovat svou převahu – tedy převahu „dobra“ nad „zlem“ – „Zlo je opravdové, avšak dobro nad ním převáží.“⁵⁰ Administrativa neustále opakovala nutnost tvrdého zásahu vůči teroristům a již do měsíce dokázala zahájit válku v Afghánistánu⁵¹ pod jménem Operace trvalá svoboda (*Operation Enduring Freedom*), která měla být signálem pro teroristy celého světa, že „zlu“ se neustupuje a je nutné se ho zcela zbavit. Tato odhodlanost a tvrdost byla často verbálně demonstrována prezidentem Bushem, jako příklad může sloužit například výrok z projevu ke Kongresu dne 20. září 2001: „Odřízneme teroristy od zdroje financí, poštveme je jednoho proti druhému, poženeme je z místa na místo, kde nebude ani úniku ani odpočinku.“⁵²

Tato válka byla téměř bez problémů schválena i mezinárodním společenstvím (na rozdíl od války v Iráku o dva roky později) a stala se onou zmíněnou „křížovou

---

49 „Prezidentův projev po příjezdu“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html>.

50 „Projev prezidenta Bushe k VS OSN“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html>.

51 Válka v Afghánistánu byla zahájena 7. října 2001.

52 „Projev prezidenta Bushe k VS OSN“, President George W. Bush White House website, staženo 16.11.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

výpravou“ proti terorismu. Válka v Afghánistánu je nejvýznačnějším prvkem I. fáze boje proti zlu.

Jako reakce na útoky bylo přijato i mnoho institucionálních a strategických dokumentů. Navzdory tomu, že jde o úřední dokumenty, které by měly být zbaveny jakýchkoliv emocí, i zde se objevují výrazy užívané administrativou ve spojení s konceptem zla. Jako příklad lze uvést například USA PATRIOT ACT (*Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*) ze dne 26. října 2001, který je v záhlaví uveden větou stanovující účel přijetí zákona: „K odstrašení (*to deter*) a potrestání (*to punish*) teroristických aktů ve Spojených státech i ve světě...“⁵³.

2.2.2 Rétorika 2. fáze boje proti „zlu“

Jak již bylo zmíněno, ve 2. fázi došlo k posunu Bushovy administrativy v názoru na to, kteří aktéři jsou „zlem“, jež je potřeba vymýtit. Tento posun ukazují i výsledky kvantitativní analýzy. Americká pozornost se během roku 2002 obrátila od teroristů, jako skupiny nezávislé na konkrétním území, ke konkrétně jmenovaným státům a jejich hlavním představitelům. Nejdříve tak byly označeny státy, které přímo sponzorují terorismus či je u nich pravděpodobné, že by jej podpořili buď finančně či poskytnutím zbraní, a to zejména zbraní hromadného ničení biologického, chemického či jaderného původu (dále také označovány jako WMD). Později byly tyto státy konkretizovány a přímo jmenovány. Ve Zprávě o stavu Unie z roku 2002 definoval George W. Bush tzv. Osu zla – Írán, Severní Koreu a Irák. Dále během roku se administrativa začala více a více zaměřovat na Irák a jeho vůdce Saddáma Husajna. I tento fakt je zachycen v kvantitativní analýze této práce. Celá II. fáze boje proti „zlu“ vrcholí invazí do Iráku v březnu 2003 pod názvem Operace irácká svoboda (*Operation Iraqi Freedom*).

Spojené státy byly přesvědčeny že „darebácké státy“ jsou nevyzpytatelné, nebezpečnější než ostatní státy („*non-rogues*“), představují hrozbu mezinárodnímu míru a stabilitě. Navíc, pokud tyto státy disponují i zbraněmi hromadného ničení, tato hrozba roste a dotýká se nejen jejich sousedících států, ale i amerických zájmů

53, „USA PATRIOT ACT: A Legal Analysis“, The Library of Congress, staženo 29.9.2011. www.fas.org/irp/crs/RL31377.pdf.

v regionu.⁵⁴ Z předpokladu, že jsou „darebácké“ státy agresivnější než ostatní globální aktéři, existuje zde riziko, že v případě neshod mezi těmito aktéry použijí ozbrojenou sílu jako první. Vzhledem k tomuto faktu považovaly Spojené státy za nezbytné dostat tyto státy pod kontrolu, odzbrojit je a v případě nutnosti intervenovat dříve, než k takovéto situaci dojde.

Presvědčení USA o nebezpečnosti těchto států bylo však z části opřeno o domněnky, které nebyly potvrzeny. Tak tomu bylo například v případě Iráku, neboť fakt, že Irák disponuje zbraněmi hromadného ničení, nebylo Bushovou administrativou stoprocentně dokázáno. Za této situace se rétorika stala důležitým nástrojem, který měl zastínit pochybnosti. Tomuto účelu plně odpovídalo černobílé vidění světa, které odmítalo jakékoliv pochybnosti a každý fakt v neprospěch Iráku či jiného darebáckého státu mělo dokazovat, že patří k „temné“ straně světa bez ohledu na jiné fakty, a je tedy třeba je zničit.

Důležitým dokumentem z hlediska boje proti „zlu“ v II. fázi války proti terorismu se stala National Security Strategy 2002, která potvrzuje koncept „zla“ vytvořený Bushovou administrativou a nastiňuje osnovu Bushovy doktríny (doktrína je podrobněji rozebrána v kapitole 3.2). Základní prvek konceptu, tedy změna nepřítelů, je uveden již v předmluvě prezidenta Bushe: „Nepřátelé v minulosti potřebovali velké armády a rozsáhlé průmyslové kapacity, aby mohli ohrozit Ameriku. Nyní, temné sítě jednotlivců mohou přinést chaos a utrpení k našim břehům za méně [peněz], než stojí jeden tank.“⁵⁵ Dále je zde zdůrazňována role USA, jako nepřekonatelné vojenské, ekonomické a politické síly, která jediná dokáže „ochránit světový mír před teroristy a tyrany („*tyrants*“)⁵⁶ a staví se tak do pozice „dobra“, které dokáže zvítězit nad „zlem“. Spojeným státům, jako ztělesnění „dobra“ je věnována celá II. kapitola NSS⁵⁷. Účelem NSS je „pomoci udělat svět lepším, ne jen

---

54 Např. Mary Caprioli a Peter F. Trumbore, „Rhetoric versus Reality:Rouge States. The Interstate Conflict.“, *Journal of Conflict Resolution* č. 49. (2005): 770, <http://jcr.sagepub.com/content/49/5/770> (staženo 8. 11. 2011).

55 „Národní bezpečnostní strategie 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

56 „Národní bezpečnostní strategie 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

57 „Národní bezpečnostní strategie 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

bezpečnějším⁵⁸. Boj proti „zlu“ měl být veden za každou cenu a NSS se v tomto ohledu vyznačuje poměrně tvrdou a ostrou rétorikou. Poprvé je zde oficiálně zmíněna možnost preventivní války – „Amerika zakročí proti každé vznikající hrozbě dříve, než se plně zformuje“⁵⁹. Dále je kladen důraz na multilaterální spolupráci v rámci boje proti tomuto „zlu“, ta se však v praxi změnila spíše v unilateralistický přístup USA. Státy mezinárodního společenství jsou označovány buď jako spojenci a přátelé („*allies and friends*“) či jako nepřátelé („*foes*“, „*enemies*“), neutrální státy v očích USA neexistovaly.

Potřeba preventivní války vůči „darebáckým“ státům⁶⁰, které vlastní zbraně hromadného ničení je obhajována v V. kapitole NSS, a stejně tak zde, jako v prezidentově projevu ve West Pointu ze dne 1. června 2002, je dosavadní strategie používaná za Studené války označena za nedostatečnou, protože: „Odstrašení („*deterrence*“) – slib masivní odvety proti státu – neznamena nic proti temným teroristickým sítím, které nemají žádný národ ani občany, které by bránily. Zadržování („*containment*“) není možné tam, kde nevyrovnaní diktátoři se zbraněmi hromadného ničení mohou poskytnout tyto zbraně tajně poskytnout teroristickým spojencům.“⁶¹

3. Změna zahraniční politiky v důsledku uskutečňování boje proti "zlu"

Jádrem změny zahraniční politiky USA, v jejímž důsledku došlo k přenastavení téměř všech dosavadních zahraničně-politických nástrojů, se stalo vyhlášení války teroru. Rozhodnutí George W. Bushe a jeho poradců o tom, že se „zlem“ nelze bojovat konvenčními prostředky, ale je mu nutné válku vyhlásit a bezpodmínečně ji také vyhrát, posunulo prezidentovu vládu do režimu

---

58 „Národní bezpečnostní strategie 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

59 „Národní bezpečnostní strategie 2002, President George W. Bush White House website,“, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

60 NSS zahrnuje obecnou definici „darebáckých států“, navíc tak jmenuje i konkrétní státy – Irák, Írán a Severní Koreu.

61 „Prezidentův projev ve Vojenské akademii ve West Pointu“, President George W. Bush White House website, staženo 11.12.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>.

„war presidency“⁶², avšak vzhledem k odlišnosti hrozby oproti minulosti s určitými specifiky. Prezident argumentoval tím, že „11.9. už bylo zřejmé, že právní přístup k terorismu byl špatný. Sebevražední atentáčníci ochotní navést letadla do budov nejsou obyčejní zločinci a hrozba trestního stíhání je nemůže zastavit.“⁶³ Tento posun k válečnému režimu byl legitimizován (a v případě Kongresu i legalizován) působením několika faktorů v důsledku tzv. „rally 'round the flag“ efektu⁶⁴ na straně domácích faktorů a zděšením a ztrátou jistoty na straně zahraničních činitelů.

Prvním faktorem byla obrovská podpora americké veřejnosti po útocích 11. září, kdy Bushův *President Job Approval* dosahoval téměř 90 %, a to i přes to, že ještě rok před událostí vyhrál George Bush prezidentské volby jen velmi těsně, laická i odborná veřejnost se v názoru na osobnost nového prezidenta rozcházela a před útoky 9/11 dosahovala důvěra v prezidenta cca 51 %. Podobný nárůst *President Job Approval* byl zaznamenán jen v tak extrémních případech jako byl útok na Pearl Harbor, kdy se F. D. Rooseveltův *President Job Approval* zvýšil ze 72 % na 84 %.⁶⁵ Týden po útocích 11. září byl také proveden veřejný výzkum mínění Zogby International Poll, jehož výsledky ukazovaly, že 67 % Američanů je přesvědčeno o tom, že Al Gore by v této situaci nebyl lepším prezidentem.⁶⁶ Americká veřejnost byla také mnohem více ochotná zvýšit výdaje na obranu země, zajištění vnitřní bezpečnosti a udržování amerických vojenských jednotek v zahraničí.⁶⁷ Tato fakta dokazují, že „zlo“, které zasáhlo Spojené státy, mělo velký dopad i na americkou veřejnost a ta se s nově představeným konceptem „zla“ v prvních měsících po útocích zcela ztotožnila. Kdo s tímto konceptem nesouhlasil, byl považován za „zbabělého“ člověka (a tudíž

---

62 Dle konceptu Aarona Wildavského, který v roce 1966 vydal publikaci *The Two Presidencies*, zabývající se odlišnostmi prezidentského úřadu ve válečném a mírovém stavu.

63 George W. Bush, *Okamžiky rozhodnutí* (Praha: Fortuna Libri, 2011): 154.

64 Marc J. Hetherington a Michael Nelson. "Anatomy of a Rally Effect: George W. Bush and the War on Terrorism." *Political Science and Politics* 36 (2003), <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3649343.pdf>, (staženo 14.11.2011). Rally around the flag efekt je koncept označující krátkou, avšak téměř neomezenou podporu prezidentovi Spojených států ze všech stran společenského spektra, způsobenou ohrožením, které dle J. Muellera je „dramatické, vyhocené, dále mezinárodního charakteru a přímo ohrožující USA či osobu prezidenta“. John Mueller, "Presidential Popularity from Truman to Johnson." *American Political Science Review* 64 (1970), <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/1955610.pdf?acceptTC=true>, (staženo 14.11.2011).

66 Steven E. Schier, *High Risk and Big Ambition* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004): 79 a 83.

67 *Ibid.*, 199.

člověka, který nevyznává americké hodnoty statečnosti), nebo za člověka, který souhlasí s akty teroristů, a je tedy sám také „zlý“.

Neobyčejné podpory se prezidentovi dostalo také ze strany amerického Kongresu, který v prvních týdnech poskytoval vládě téměř bezvýhradný souhlas ke všem jejím krokům, zanechal stranou stranické spory a celkově zvýšil ochotu podporovat kroky iniciované exekutivou v rámci boje proti „zlu“. ⁶⁸ Důkazem je i neobyčejně rychlé schválení tzv. USA PATRIOT ACT (*Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*) dne 26. října 2001. Zákon měl umožnit odstrašit a potrestat („*deter and punish*“) teroristické akty nejen ve Spojených státech, ale i kdekoliv ve světě, a posílit možnosti vyšetřování těchto činů. ⁶⁹

Svoji tradiční roli přestala plnit v prvních týdnech po útocích také média, která místo své tradiční „*watchdog*“ role, tedy specifické kontroly vlády např. prostřednictvím vznášení dotazů na vysvětlení kroků administrativy, ukazování alternativních pohledů na akce Bílého domu apod., byla k vládě neobyčejně loajální a zdržela se jakékoliv kritiky. ⁷⁰

Jistě ne posledním, avšak významným faktorem byla i reakce ostatních států mezinárodního společenství, které byly natolik zděšené událostmi v USA, že podpořily takové kroky Spojených států (zejména válečné tažení do Afghánistánu), které by za jiných podmínek buď neschválily, nebo by přinejmenším byly předmětem dlouhých jednání.

Přechod k válečnému režimu v rámci nového konceptu „zla“ přinesl mnoho fundamentálních změn v zahraniční politice a legitimoval akce, které by za jiných okolností nebyly tolerovány. Tato „přestavba“ zahraniční politiky byla hlavním úkolem Bushovy administrativy v roce 2001 a její výsledek byl představen ve strategickém dokumentu *The National Security Strategy of the United States* v září 2002 (NSS). Dokument definuje novou představu „zla“ v americké zahraniční politice a způsob boje proti tomuto „zlu“ – tzv. Bushovu doktrínu. Zatímco rétorika NSS byla

---

⁶⁸ Steven Schier, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004): 198.

⁶⁹ „USA PATRIOT ACT: A Legal Analysis“, The Library of Congress, staženo 29.9.2011. www.fas.org/irp/crs/RL31377.pdf.

⁷⁰ Např. vhodným zdrojem archivujícím televizní vysílání z období po útocích 11. Září 2001 – Internet Archive: <http://www.archive.org/details/911>, (staženo 22.12.2011).

analyzována v předchozí kapitole, Bushova doktrína bude podrobněji rozebrána v následující podkapitole.

3.1 Prezident USA a zvýšení role exekutivy

Po teroristických útocích se zahraniční politika, válka proti terorismu a boj s „darebáckými“ státy („*rouge states*“) staly hlavním posláním prezidentského úřadu George Bushe.⁷¹ Hranice tzv. „*executive privilege*“⁷² byly Georgem Bushem posunuty do míst, kam se dostal jen málokterý americký prezident. George Bush byl přesvědčen o tom, že boj s tímto druhem „zla“ vyžaduje mimořádné prostředky, a že je nutné jít „nad právo“, tedy buď změnit některé zákony či určitým způsobem deformovat právní řád tak, aby byly veškeré kroky podnikané exekutivou jednoduše proveditelné a bez legislativních (ať zákonných či ústavních) překážek. Tomu napomohla i ochota Kongresu, který schválil 21 dokumentů během několika málo týdnů v reakci na útoky 9/11, z nichž většina byla navržena ze strany exekutivy.⁷³ Zanechání sporů mezi Demokraty a Republikány a plnou podporu prezidentovi USA týkající se přechodu do válečného režimu vyjadřuje Rezoluce Kongresu č. 23 (*Authorization For Use of Military Force in Response to the 9/11 Attacks*) ze 14.9.2001, která opravňuje prezidenta „použít všechny nezbytné a přiměřené síly proti těm národům, organizacím či osobám, o kterých rozhodne, že plánovaly, schvalovaly či se podílely na teroristických útocích, ke kterým došlo 11. září 2001, nebo poskytly těmto osobám útočiště.“⁷⁴ Zákon byl schválen v počtu 98:0 v Senátu a 420:1 ve Sněmovně reprezentantů.⁷⁵ Tato rezoluce umožňovala prezidentovi samostatně bez dalšího souhlasu Kongresu podnikat velké množství kroků, včetně použití ozbrojené síly proti osobám a organizacím, které se podílely na teroristických útocích, ale také proti jiným entitám včetně suverénních států, jenž na teroristické síti nebyly přímo

---

71 Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003): 79.

72 Rozšířené executive privilege může být definováno jako právo prezidenta a nejvyšších úředníků exekutivy rozhodovat o věcech a držet informace o záležitostech, které by za standardních okolností byly v rukou moci zákonodárné či soudní.

73 Steven Schier, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004): 201.

74 Richard F. Grimmet, „Authorization For Use Of Military Force in Response to the 9/11 Attacks. Legislative History“, Library of Congress, staženo 27.9.2011, www.fas.org/sgp/crs/natsec/RS22357.pdf.

75 Ibid.

napojeny, ale teroristům jakýmkoliv, i nepřímým způsobem napomáhaly. Tato rezoluce se od předchozích válečných rezolucí odlišuje tím, že umožňuje zásah proti neurčitým a nejmenovaným organizacím a osobám, zatímco v historii se vždy jednalo o určité světové regiony, státy či konkrétní osoby. I tento zákon a v něm zvolené slovní prostředky, společně s rychlostí, s jakou byl přijat, dokládají proměnu představy „zla“ v očích Američanů. Do 11. září 2001 představovaly „zlo“ tradiční subjekty z doby Studené války, tedy státy (jako druh subjektů, nikoliv přímo konkrétní subjekty jako Rusko a jeho spojenci), zatímco po roce 2001 se tato představa pevně a jednoduše definovaného „zla“ změnila.

Hranice *executive privilege* se začaly opět zužovat po invazi do Iráku a v době druhé Bushovy administrativy byly posunuty zpět na hranici odpovídající tradičně chápanému rozsahu článku č. 2 Ústavy Spojených států amerických.⁷⁶ To bylo dáno poměrně velkou kontroverzí této invaze, neboť opodstatnění války v Iráku bylo z části vystavěno na nepodložených faktech. Pochybnosti o těchto faktech však neměly žádné místo v „černobílé“ a tvrdé rétorice Bushovy administrativy.

Mnoho odborníků na americkou politiku se shoduje na tom, že George W. Bush se stal daleko silnějším a obratnějším prezidentem s jasně „vyrýsovanou“ představou o světě až po útocích 9/11. „Během voleb v roce 2000, G. W. Bush oznámil, že povede politiku „zvláštního amerického internacionalismu“ (*distinctly American internationalism*)“ a že „bude více klást důraz na americké národní zájmy a strategická partnerství než na globální zájmy Clintonových let“⁷⁷ „Zlo“ a boj proti němu v době před rokem 2001 nehrálo v Bushově administrativě žádnou roli. Útoky na World Trade Center však změnily jak obsah, tak proces, jakým byla zahraniční politika vytvářena. Výsledkem se stal univerzální přístup, kdy v podstatě všechny nepřátelské akce ze strany jak států, tak teroristů na mezinárodním poli byly vnímány jako zásahy do amerických zájmů.

George W. Bush ve své předvolební kampani oponoval myšlence humanitární intervence a tzv. „*nation building*“ – „Prosazujeme naše principy, avšak nesmíme

---

76 „Ústava Spojených států amerických“, House of Representatives, staženo 14.10.2011, <http://www.house.gov/house/Constitution/Constitution.html>.

77 Steven Schier, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004): 189.

vnucovat naši kulturu“⁷⁸. Nová představa „zla“ však změnila i tento prezidentův původní názor.

Prezident podle mnohých začal projevovat více emocionální inteligence, jasné politické vize a zlepšil komunikaci s veřejností. Zahraniční politika se stala ústředním bodem jeho úřadu. Mnohdy se rozhodoval na základě instinktu a někteří jeho poradci mu vyčítali černobílé vidění světa.⁷⁹ To nejenže mohlo způsobit zradikalizování kroků iniciované Georgem Bushem, avšak zejména to mohlo ohrozit ekonomické a politické zájmy USA, jelikož prezident byl odhodlán bojovat se „zlem“ za každou cenu. Možná i z těchto důvodů byla nová zahraničně politická doktrína založená spíše spontánně na vnímání morálky a tohoto černobílého vidění.

3.2 Bushova doktrína

Autorizace použití síly a rozšíření pravomocí prezidenta umožnily Georgi Bushovi vydat se vlastní cestou boji proti „zlu“ a odklonit se od do té doby tradičních doktrín, které byly exekutivou shledávány jako nedostatečné či jejich použití jako neúčelné vůči hrozbám, kterým musely USA čelit. Po 11. září 2001 se „motorem“ Bushovy administrativy stala ideologie války proti teroru – boje dobra se zlem ve světě, kde zlo nezná hranic, má proměnlivou podobu a nelze ho odstrašit konvenčními prostředky. Svět se stal místem, kde není místo pro neutralitu. Tato nová ideologie byla vyjádřena ve výše zmíněném dokumentu *The National Security Strategy 2002* a její konkrétní naplňování začalo být označováno jako tzv. Bushova doktrína. Ta byla spíše spontánně vzniklou doktrínou v důsledku nutnosti rychlé reakce na do té doby neznámou podobu nepřítele USA a také v důsledku neobyčejně široké pravomoci prezidenta nabyté od Kongresu a ještě dále rozšířené samotným Georgem Bushem, který se domníval, že v boji proti „zlu“ je nutno užít všech a jakýchkoliv prostředků, které budou účinné ve válce proti teroru, a to pouze s malým ohledem na Ústavu a dosavadní tradice Spojených států. „G. W. Bush věřil v suverenitu exekutivy v americkém právním řádu.“⁸⁰

---

78 Steven Schier, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004): 196.

79 Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003): 196.

80 Gary L. Gregg II a Mark J. Rozel, *Considering the Bush Presidency* (New York: Oxford University Press, 2008): 127.

Doktrína vyjadřuje dvě domněnky americké administrativy: Za prvé, že Spojené státy se nemohou spolehnout na ochranu ze strany mezinárodní komunity či pomoci ostatních států a je tedy nutné odstranit omezení daná mezinárodními institucemi a spojenci. Za druhé, že Spojené státy by měly využít své síly ke změně statu quo ve světě⁸¹ za účelem potírání zla. Tyto domněnky měly významný dopad na směřování americké zahraniční politiky a byly důsledkem vytvořeného konceptu „zla“, neboť „zlo“ mělo být zničeno za každou cenu a limity dané institucemi či ostatními státy této snaze odporovaly.

Bushova doktrína spočívá především na čtyřech klíčových elementech: preventivní válce, konfrontování držitelů zbraní hromadného ničení (WMD), změně režimu „darebáckých“ států (*regime change for rouge states*) a prosazování demokracie.⁸² Tyto čtyři elementy dohromady způsobily, že Spojené státy začaly obracet svou pozornost především na oblast Blízkého východu.

Důležitým činitelem doprovázejícím výše zmíněné elementy byla také politika unilateralismu, i přesto, že rétorika Spojených států byla odlišná, přesněji USA cítily potřebu multilateralismu, avšak když ten jim v daném případě nezaručil očekávanou podporu, uchýlily se bez dlouhého váhání k jednostrannému jednání. Toto chování způsobilo změnu obsahu i kvality vztahů s některými tradičními partnery USA. Bushova doktrína měla kvůli používání kontroverzních prostředků polarizující efekt, a to jak pro americkou veřejnost, tak i pro ostatní státy. Většina států sice sdílela podobnou představu „zla“ a sdílela potřebu proti tomuto „zlu“ zakročít, avšak nesouhlasila s použitím prostředků USA, ty totiž byly pro většinu států příliš radikální či nelegitimní.

Nejkontroverznějším nástrojem americké zahraniční politiky Bushovy doktríny se stala preventivní válka (*preventive war*). Ačkoliv National Security Strategy 2002 hovoří pouze o pre-emptivních prostředcích, z rétoriky dokumentu („[...]v rámci zdravého rozumu a sebeobrany, Amerika bude jednat proti objevujícím se hrozbám dřív, než budou plně rozvinuty[...]“⁸³) i konkrétních kroků americké administrativy je zřejmé, že G. W. Bush posunul význam slova „*pre-emption*“ do roviny „*prevention*“.

---

81 Ivo H. Daalder a James M. Lindsay, *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003): 12-13.

82 Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and War on Terrorism* (Oxon: Routledge, 2006): 11.

83 „Národní bezpečnostní strategie 2002“, President George W. Bush White House website, staženo 16.4.2011, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

Zatímco pre-emptivní válka čelí přímým, bezprostředním a specifickým hrozbám, preventivní válka má vést k odvrácení či zničení potencionální, budoucí a nepřímé hrozby.

Posun má vážné důsledky především z hlediska mezinárodního práva, neboť preventivní akce je považována za ilegální a odporující Chartě OSN, konkrétně článku 2, odstavci 4.⁸⁴ Tuto rétorickou záměnu pojmů americké administrativy můžeme vidět jako důkaz toho, že G. W. Bush vnímal nové „zlo“ a jeho hrozící nebezpečí, proti kterému je nutno zakročit všemi prostředky a také toho, že USA skutečně vnímaly každý nepřátelský zásah kdekoliv ve světě jako zásah proti americkým zájmům, neboť se vlastně jednalo o zásah proti „dobru“ představovaném USA. Za první použití preventivní síly ze strany USA se považuje útok na Irák. Autorizace použití síly byla odmítnuta i Radou Bezpečnosti OSN.

Druhým prvkem Bushovy doktríny je konfrontace držitelů a výrobců zbraní hromadného ničení. Začlenění tohoto prvku do doktríny spočívá v přesvědčení George W. Bushe a jeho týmu o tom, že existuje spojení států disponujících či produkujících zbraně hromadného ničení a teroristů. Výrazným činitelem se tento prvek stává až v druhé fázi boji proti „zlu“, kdy se již zahraniční politika USA nezaměřuje jen na potrestání činů z 11. září 2001, ale snaží se o zničení „zla“ jako celku. „Jsme ve válce a ty státy, které tolerují terorismus a odmítají proti němu zasáhnout – nebo hůř, nepřestávají jej podporovat – budou čelit následkům.“⁸⁵ I v tomto případě se stal exemplárním příkladem útok na Irák.

S druhou fází boje proti „zlu“ souvisí i změna režimu „darebáckých států“ a prosazování demokracie. Zde se projevuje přesvědčení tvůrců zahraniční politiky USA o tom, že je potřeba nepřítele nejen zničit, ale na místě, které po něm zůstane vystavět demokratický režim, který zamezí potenciálnímu návratu tohoto „zla“. Uskutečňování změny režimů se ukázalo jako nejobtížněji dosažitelným cílem zahraniční politiky USA a v případě Afghánistánu a Iráku se jej do současné doby plně nepodařilo dosáhnout. Zde je limitujícím faktorem především otázka státní suverenity, tedy do jaké míry lze do vnitřních záležitostí států takto zasahovat, byť s úmyslem nastolit zde stabilní a demokratický režim.

---

84 „All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations“. Charter of the United Nations (New York: UN, 2006).

85 Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and War on Terrorism* (Oxon: Routledge, 2006): 110.

Samostatným jevem objevujícím se v boji americké administrativy proti „zlu“ je unilateralismus, jako způsob chování USA na mezinárodním poli. Svým unilateralistickým chováním, které Spojené státy začaly projevovat zejména ve druhé fázi boje se „zlem“ v daném období, se odchylovaly od své původní představy a zároveň od očekávání ostatních států na mezinárodním poli, že proti „zlu“ je možné efektivně zakročit pouze na bázi pružné a ničím neomezované spolupráce států, tedy na základě multilateralistického přístupu. Spojenci USA chápali americký unilateralismus jako izolacionistické a v krajním případě sobecké chování překračující rámec mezinárodního práva, „avšak unilateralismus není synonymem ke slovu ‚izolacionismus‘, ale spíše je formou internacionalismu [...]“⁸⁶ Tímto způsobem byl tento termín chápán i americkou vládou, tedy neodmítáním mezinárodní spolupráce, avšak opuštěním tohoto principu vždy, když to bylo dle USA účelnější. Negativním důsledkem unilateralistického přístupu bylo zhoršení vztahů s některými partnery Spojených států. Jiné státy totiž měly koncept „zla“ odlišně definovaný, respektive nutně nesouhlasily s pojetím USA. To se projevilo nejvíce v případě invaze do Iráku. Černobílé vidění Spojených států ve svém důsledku umožnilo, aby důvod invaze byl založen na argumentech, které nebyly přesvědčivě dokázány. Právě černobílé vidění, zjednodušující dění na mezinárodním poli, mnoho států včetně velmocí odmítalo, což se projevilo i během jednání o válce v Iráku v rámci Rady bezpečnosti OSN.

Všechny výše zmíněné prvky působily a fungovaly ve vzájemném propojení a teprve tak vytvářely způsob jednání Spojených států v rámci své zahraniční politiky v daném období.

Je nutno zmínit, že někteří politologové zahrnují jako prvek Bushovy doktríny i nezbytnost primátu USA ve světě jako podmínku pro rozvoj míru a stability ve světě.⁸⁷ I přestože Bushova doktrína nikdy nebyla formálně představena, většina odborníků se shoduje, že ji lze považovat za skutečnou doktrínu, jelikož byla dostatečně artikulována, definována a zahraniční politika byla v jejím prosazování (či lépe jednání administrativy v souladu s ní, vezmeme-li v úvahu fakt neformality vyhlášení) poměrně konzistentní.

---

86 Mary Buckley a Robert Singh, *The Bush Doctrine and War on Terrorism* (Oxon: Routledge, 2006): 127.

87 Např. R. Jervis, „Understanding the Bush Doctrine“, *Political Science Quarterly* 3, č. 118 (2003): 365.

Závěr

Období prvních let po útocích 11. září bylo zásadním momentem v americké historii a ovlivnilo bezprostředně následující zahraniční a samozřejmě stejně tak i vnitřní politiku Spojených států. Důsledky této události však do jisté míry redefinovaly přístup USA k terorismu, státům podporujícím terorismus i celkovému pojetí bezpečnosti federace. Tato změna přístupu pak měla dopad i na ostatní aktéry mezinárodního společenství. Nejvýznamnější změnou v americkém vnímání mezinárodních vztahů a chování v rámci těchto vztahů bylo ovlivněno novým přístupem k vnímání a chápání „zla“. Nový koncept „zla“ USA byl vystaven na zcela jiných principech odlišných od většinového pojetí „zla“ v mezinárodních vztazích užívaného během 20. století.

Zatímco koncept „zla“ ve 20. století byl založen na představě ovlivněné událostmi druhé světové války (morální „zlo“ oproštěné od náboženských konotací), zdroj nové představy „zla“ je velmi odlišný. Jednak se odlišuje objekt označovaný jako „zlo“ a dochází k přímému zosobnění „zla“ (lze podat téměř taxativní výčet aktérů považovaných za „hrozbu“ – teroristé a ti, kteří jim poskytují útočiště; „darebácké“ státy), jednak se odlišuje způsob boje proti tomuto „zlu“. „Zlo“ začalo opět představovat nezávislou sílu ve světě, která je v přímé konfrontaci s dobrem představovaným Spojenými státy a hodnotami, které vyznávají. Válka proti teroru se stala prioritou americké zahraniční politiky a „zlo“, kterého bylo třeba se zbavit, bylo zmiňováno v bezpočtu projevů administrativy. Rétorika Spojených států také vrátila do konceptu „zla“ v mezinárodních vztazích náboženské prvky.

Je také nutné zmínit, že rétorika nového konceptu „zla“ Bushovy administrativy obsahovala poměrně ostré a silné výrazy. To bylo způsobeno v první fázi jednak extrémní událostí 11. září 2001, ve fázi druhé pak především tato ostrá rétorika sloužila pro ospravedlnění kroků administrativy ve válce proti teroru. Zahraniční politika se stala schématickou, zjednodušenou, ale zároveň tvrdší než tomu bylo v letech, kdy USA nehrozilo akutní nebezpečí, a tedy koncept „zla“ byl v zahraniční politice upozaděn. V těchto dobách se zahraniční politika soustředí spíše na ekonomické zájmy a rozvoj vztahů s ostatními státy.

Na základě kvantitativní analýzy lze dojít k závěru, že aktéři označovaní jako „zli“ se liší v závislosti změny priorit zahraniční politiky USA. Zatímco v první fázi

byli do konceptu „zla“ zařazováni téměř výhradně teroristi či konkrétněji Al-Kajda, v druhé fázi po roce 2002 se pozornost obrátila na konkrétní státy a jejich hlavní představitele. Ve Zprávě o stavu Unie z ledna 2002 definoval prezident Bush Osu zla, tedy trojici států (Írán, Irák a Severní Korea), které se měly stát příštím terčem Spojených států v boji proti „zlu“. Tento posun dokazuje i následný vývoj událostí, zejména rozhodnutí o válečném tažení do Iráku či uvalení sankcí na Írán a Severní Koreu. To ukazuje i dva odlišné druhy vypořádávání se s nepřítelem z pohledu americké administrativy – první možností se stal přímý útok (v případě Iráku), druhou pak izolace (v případě Íránu a Severní Korey).

„Operace irácká svoboda“ pak výrazně převážila nad Íránem a Severní Koreou a stala se jednoznačnou prioritou americké zahraniční politiky. K tomuto kroku mohlo vést mnoho důvodů – od „touhy“ USA vypořádat se s nejhorším typem „zla“, přes ekonomické důvody až po strategické zájmy. Argumenty pro válku v Iráku a zahraniční politiku vedenou tímto směrem však byly více založeny na domněnkách, které byly prezentovány a formulovány jako jednoznačná fakta. Avšak zde je třeba zmínit, že odpověď na tento problém, tedy zda jde více o domněnky než fakta, vždy záleží na kritériích „pravdy“, která jsou odlišně nastavena akademiky, soudy a samozřejmě politiky. Tento problém je však obecným problémem diskurzu. Stejně tak je na kritériích „pravdy“ závislé i hodnocení konkrétních kroků a opatření učiněných v rámci aplikace zahraniční politiky. Zatímco bezprostředně po útocích 11. září byla zahraniční politika USA schvalována drtivou většinou amerických občanů i ostatních států, po roce 2002 zde již existovala kritika tvrdého postupu Bushovy administrativy a v době invaze do Iráku byla jak americká společnost, tak mezinárodní společenství velice polarizované. Nový koncept „zla“ totiž považoval za nezbytné zbavit se „zla“ za jakoukoliv cenu a považoval preventivní válku za adekvátní prostředek k dosažení tohoto cíle. Vzhledem k odlišným konceptům však většina států s tímto postupem nesouhlasila a jediným skutečným spojencem v tomto ohledu zůstala Velká Británie. Bushova administrativa se domnívala, že USA jsou natolik silným aktérem v rámci mezinárodních vztahů, že si mohou dovolit jednat unilaterálně. To se, spolu s protahující se válkou v Iráku, zadlužování USA a kritikou mezinárodního společenství, ukázalo jako poměrně „krátkozraké“ přesvědčení.

Zůstává otázkou, nakolik byla rétorika konceptu „zla“ účelově promyšleným pojetím tohoto konceptu, které mělo sloužit k dosažení a prosazení amerických zájmů, včetně znovunastolení supremace Spojených států ve světě, jež byla otřesena po 11.

září, a na kolik byla tato rétorika založená na představách prezidenta Bushe o světě, kterým skutečně věřil. Z jeho pamětí či určitých spontánních momentů bychom mohli usuzovat, že „černobílé“ vidění světa bylo opravdu jeho vlastností. Důležitým prvkem, který zřejmě do konceptu „zla“ USA přinesl samotný prezident, je víra. Prezident používal slova „zlo“ či „dobro“ často v náboženském významu, stejně tak i slovo Bůh se v jeho projevech vyskytovalo častěji než u jeho předchůdců.

Lze tedy shrnout, že nový koncept „zla“ Bushovy administrativy vytvořil nové vnímání „zla“ odlišné od jeho chápání ve 20. století (ač některé myšlenky byly „recyklovány“ a modifikovány). Výraznými prvky se stalo manicheistické vidění světa, jako souboj „dobra“ představovaného USA se „zlem“ představovaného teroristy a „darebáckými“ státy, černobílé vnímání světa odmítající jakoukoliv relativitu dějů a znovuzavedení prvku víry do tohoto konceptu. Prostřednictvím rétoriky administrativa zjednodušila schémata dějů v mezinárodních vztazích a ospravedlňovala tak kroky podnikané ve válce proti terorismu, které by za jiných okolností a při starém konceptu „zla“ zřejmě nebyly možné.

Summary

Bachelor thesis „*The concept of Evil in US foreign policy, the example of George W. Bush administration*” deals with the formation of American foreign policy in connection to the impact of concept of “evil” on the US foreign policy in the period of the first presidency of George W. Bush with focus on events after the 11 September 2001 attacks. The thesis is conceived as a discursive analysis which aims to find out the main elements of the Bush administration’s concept of “evil” through the quantitative and qualitative analyses of the speeches and documents of the first George W. Bush presidency.

The attacks of 11 September 2001 (thereinafter 9/11 attacks) had serious consequences for the US foreign policy approach and led to the redefinition of US attitude to the terrorism, states supporting terrorism and the security of United States. This event changed the American concept of “evil” which differs from the common concept of evil influenced by the World War II and the Cold War. The Bush administration’s concept is based on different principles – the “evil” is represented by different actors – not states or similar defined entities as it was until the 9/11 attacks but the “evil” has been directly impersonated by terrorists, states, who harbor them and rogue states. The “evil” became an independent force in the world in direct confrontation with the “goodness” represented by the United States and values promoted by them. The “war on terror” was set a priority of the George W. Bush presidency.

The thesis is divided into three sections. The first one deals with the topic of concept of “evil” throughout the history and compares the “new” US concept with main thoughts of “evil” in international relations. The second part tries to find out the main elements of the Bush administration’s concept of evil through the quantitative discursive analysis of the most significant speeches of the President. The observed facts are further analyzed in the qualitative part, which deals also with other documents of the administration. The final part assesses the influence of discourse and “new” concept of “evil” on the US foreign policy in years 2001 – 2004.

The rhetoric of United States became very sharp and even aggressive in that period. Further, the administration started to use a religious terms and values as a tool for combating terrorism. In the first phase, this rhetoric was a reaction to the terrorist

attacks of 9/11, in the second phase it served mainly as a mean for justifying the action of administration towards the Iraq and other rouge states.

On the basis of analysis, we can assume that the “evil” actors differ depending on the phase of the “war on terror”. In the first phase, the “evil” is represented by terrorists and the administration reacted to such “evil” by a war in Afghanistan. In the second phase, the attention of administration is shifted to the rogue states and especially Iraq. The “black-and-white” rhetoric of the new concept of “evil” caused that the action towards rogue states could have been lead in a more aggressive way, and in the case of Iraq, “evil” should have been defeated in a regime of preventative war because the questionable facts were defied – world has been divided only in “good” an “evil”.

As a result of the new Bush’s concept of “evil”, the strategy for combating terrorism, known as Bush doctrine, was adopted. The doctrine consists of four main elements – preventative war, regime change and promoting democracy, unilateralism and confronting the states possessing weapons of mass destruction. The Bush’s concept of evil aimed to get rid the world of evil at all costs and considered the tools of Bush doctrine adequate to the “threat” the US had to face.

Summing it up, the Bush administration’s concept of “evil” created a new perception of “evil”. The most significant elements were “black-and-white” thinking similar to manichaeism and thus simplifying of the interactions within the international community, the war between “goodness” (US) and “evil” (terrorists and rogue states) at all costs and reintroduction of the religious elements.

Prameny a použitá literatura

Augustiniáni – oficiální webová stránka. „Bůh a zlo – theodicea.“ Staženo 16.11.2011. <http://www.augustiniani.cz/sv-augustin/buh-zlo-theodicea>.

Bernstein, Richard, *The Abuse of Evil: The Corruption of Politics and Religion since 9/11* (Cambridge: Polity Press, 2005), 144 s.

Buckley, Mary a Singh, Robert, *The Bush Doctrine and War on Terrorism* (Oxon: Routledge, 2006). 240 s.

Bush, George W., *Okamžiky rozhodnutí* (Praha: Libri, 2011): 498 s.

Caprioli, Mary a Trumbore, Peter F. „Rhetoric versus Reality:Rouge States. The Interstate Conflict.“, *Journal of Conflict Resolution*, č. 49. (2005): 770 – 791, <http://jcr.sagepub.com/content/49/5/770> (staženo 8. 11. 2011).

Carnegie Council. The Voice for Ethics in International Affairs. „Just War.“ Staženo dne 29.12.2011. <http://www.carnegiecouncil.org/education/001/terms/00002.html>.

Charter of the United Nations (New York: UN, 2006). 105 s.

Daalder, Ivo H. a Lindsay, James M. *America Unbound* (Washington: Brookings Institution, 2003). 246 s.

Drulák, Petr et al., *Jak zkoumat politiku* (Praha: Portál, 2008).336 s.

Glaser, William A., „The Semnatics of the Cold War“, *The Public Opinion Quarterly* 4, č. 20 (Zima, 1956-1957): 691-716. <http://www.jstor.org> (staženo 22.12.2011).

Graham, Philip W., Keenan Thomas and Dowd, Anne-Maree, „A call to arms at the End of History: A discourse-historical analysis of George W. Bush’s declaration of war on terror“, *Discourse & Society* č.15 (2-3): 199-221, <http://eprints.qut.edu.au/7267/1/7267.pdf> (staženo 17.12.2011).

Gregg II, Gary L. a Rozel, Mark J., *Considering the Bush Presidency* (New York: Oxford University Press, 2008). 224 s.

Grimmet Richard F, „Authorization For Use Of Military Force in Response to the 9/11 Attacks. Legislative History“. Library of Congress. Staženo 27.9.2011. www.fas.org/sgp/crs/natsec/RS22357.pdf.

Hetherington, Marc J. a Nelson, Michael. "Anatomy of a Rally Effect: George W. Bush and the War on Terrorism." *Political Science and Politics* 36 (2003),s. 37-42, <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3649343.pdf> (staženo 14.11.2011).

Internet Archive. Staženo 22.12:2011. <http://www.archive.org/details/911>.

Jeffery, Renée. *Evil in International Relations. Human Suffering in Age of Terror* (New York: Pgrave Macmillan, 2008). 235 s.

Jervis, Robert, „Understanding the Bush Doctrine“, *Political Science Quarterly* 3,č. 118 (2003): s. 365-388.

The Library of Congress website. „USA PATRIOT ACT: A Legal Analysis.“ Staženo 29.9.2011. www.fas.org/irp/crs/RL31377.pdf.

Mueller, John, "Presidential Popularity from Truman to Johnson." *American Political Science Review* 64 (1970),s. 18-34. <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/1955610.pdf?acceptTC=true>, (staženo 14.11.2011).

Pitch, Anthony S. „Burning of Washington“, *White House History Magazine*, č. 2 (Podzim 1998), s. 6-17.

President George W. Bush White House website. „Projev ke Kongresu a americkému lidu.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův Inaugurační projev“. Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův projev k národu.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův projev k národnímu dni modliteb a památce obětí 11. září.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův projev ke společné schůzi Kongresu a k americkému lidu.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>.

President George W. Bush White House website. „Projev George Bushe k VS OSN.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html>.

President George W. Bush White House website. „Zpráva o stavu Unie ze dne 29. ledna 2002.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův projev ve Vojenské akademii ve West Pointu.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>.

President George W. Bush White House website. „Zpráva o stavu Unie ze dne 28. ledna 2003.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>.

President George W. Bush White House website. „Projev George Bushe k VS OSN.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/09/20040921-3.html>.

President George W. Bush White House website. „2. inaugurační projev prezidenta George Bushe.“ Staženo 11.12.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/01/20050120-1.html>.

President George W. Bush White House website. „Národní bezpečnostní strategie 2002.“ Staženo 16.4.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>.

President George W. Bush White House website. „Prezidentův projev po příjezdu.“ Staženo 16.11.2011. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html>.

Schier, Steven, *High Risk and Big Ambition: The Presidency of George W. Bush* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2004). 304 s.

Schwarz, Wolfgang, „Kant's Philosophy of Law and International Peace“, *Philosophy and Phenomenological Research* 1, č. 23 (září 1962): 71-80, <http://www.jstor.org> (staženo 16.11.2011).

Smith, Rogers M. „Religious Rhetoric and the Ethics of Public Discourse: The Case of George W. Bush“, *Political Theory* 36, (2008): 272-300, <http://ptx.sagepub.com/content/36/2/272.full.pdf> (staženo 11.12.2011).

United Nations Rule of Law website. „Report of the Panel on United Nations Peace Operations. The Brahimi Report“. Staženo 17.12.2011.

<http://www.unrol.org/files/brahimi%20report%20peacekeeping.pdf>.

Whitfiel, Stephen J., „Hannah Arendt and the Banality of Evil“, *The History Teacher* 4, č. 14 (srpen 1981): 469-477, <http://www.jstor.org> (staženo 16.11.2011).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Analyzované výrazy konceptu „zla“ a jejich počty v jednotlivých zkoumaných projevech George W. Bushe (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Analyzované výrazy konceptu „zla“ a jejich počty v jednotlivých zkoumaných projevech George W. Bushe (tabulka)

Analyzované pojmy konceptu "zla"	I. inaugurační projev	Projev k národu 11.9.2001	Projev k památce obětí 11.9.2001	Projev ke Kongresu 20.9.2001	Projev k VS OSN 2001	Zpráva o stavu Unie 2002	Projev ve West Point Academy 2002	Zpráva o stavu Unie 2003	Projev k VS OSN 2004	II. inaugurační projev	Celkem	I. fáze	II. fáze
danger/peril	1	0	0	2	1	7	6	5	0	0	22	4	18
war	1	1	0	8	4	11	10	4	3	0	42	14	28
Enemies	0	1	2	6	4	6	4	4	3	3	33	13	20
attack	0	6	2	7	2	5	2	5	1	2	32	17	15
evil	0	4	1	2	3	5	4	3	1	1	24	10	14
Terror	0	1	1	8	14	11	4	3	6	0	48	24	24
murder	0	1	4	2	7	3	0	2	2	0	21	14	7
hatred	0	0	1	1	1	2	0	0	1	1	7	3	4
aggression	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	1	1
threat	0	1	0	4	4	6	7	14	0	2	38	9	29
terrorist/m	0	2	0	23	22	21	6	14	14	0	102	47	55
who harbour them	0	1	0	3	2	1	0	0	1	0	8	6	2
Aj Kajda	0	0	0	3	1	2	0	7	0	0	13	4	9
Taliban	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	4	3	1
Terror regime/states with WMD	0	0	0	0	0	5	1	2	0	1	9	0	9
North Korea	0	0	0	0	0	1	0	5	0	0	6	0	6
Iran	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0	2
Iraq	0	0	0	0	0	1	0	19	17	0	37	0	37
Axis of Evil	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1
dictators (of ME)	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	4	0	4
Saddam Husajn	0	0	0	0	0	0	0	19	0	0	19	0	19
God	0	0	8	4	2	1	0	3	0	4	22	14	8
pray/er	0	0	7	6	2	0	0	0	0	0	15	15	0
faith	0	0	1	3	3	0	1	1	1	2	12	7	5
suffering	0	0	1	2	2	1	2	1	2	0	11	5	6
justice	0	3	0	0	4	2	2	1	6	4	22	7	15
goodness +US	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	3	1	2
courage +US	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	2	0
values + US	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	1	1
success US	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0